

Intervju med Lisbeth Halse Ytreberg

10. desember 2008

Du hadde arbeidet lenge i lærerutdanningen før du ble rektor ved Høgskolen i Tromsø?

Jeg kom til Tromsø i 1965. Da var jeg ikke helt ferdig med hovedfaget, men fullførte studiet den første tiden i Tromsø. Jeg var så heldig å få et innsmett ved Lærerskolen, noe som også medførte undervisning på øvingsskolen. Jeg hadde ikke stort annet enn et vikariat på en måned ved Lakkegata skole i Oslo bak meg og ante ellers ingenting om hvordan man underviste barn. Så jeg kom nokså hodestups ut i det.

Dårlig tilbud om engelskopplæring nordpå da du kom hit?

Noe som gjorde inntrykk og utløste mitt engasjement, var at det da ikke fantes noe tilbud om engelsklærerutdanning nord for Trondheim. Jeg framholdt overfor rektor Skog at det syntes jeg var veldig dumt, og han var enig. Jeg foreslo derfor at Tromsø lærerskole skulle opprette et tilbud i engelsk. Når jeg tenker på det i ettertid, er det egentlig vanvittig at jeg uten erfaring kunne foreslå noe slikt til Skog. Uansett gikk jeg i gang med å forberede studiet, først og fremst ved å utarbeide forslag til studieplan. For å sette i verk et ettårig studium i engelsk, trengte vi to lærere til. Og så fikk vi, gud hjelpe meg, to lærere til. Vi var altså tre lærere som startet opp årsenheten i engelsk.

Hvordan opplevde du miljøet på Lærerskolen den første tida?

Da jeg kom til Tromsø, var Lærerskolen et ganske lukket og lite system. Man hadde tradisjonene med mye sang, at alle fikk S i kristendom og alt det der. Det hang igjen, faktisk. Så da vi ble høgskole, det var vel i 1974, var det ikke mange av oss som visste hva det innebar, annet enn at det ga en statusheving. Hva det gjorde med utdanningen, tror jeg veldig få hadde noen klar formening om.

Når jeg sammenligner den undervisningen vi ga de første årene jeg var her, fra 1967, med det vi gjorde på 80- og 90-tallet, har det skjedd kolossalt mye. Og ingen skal fortelle meg at vi underviste bedre den første tiden enn vi gjorde senere. Det har ikke minst skjedd mye med den faglige bevisstheten hos lærerkollegiet. Jeg synes utviklingen har vært av det gode. Jeg kan ikke se noen grunn til å si at alt var så bra i

<http://doi.org/10.7557/15.4394>

gamle dager. Det måtte i så fall være at det var et veldig godt sosialt miljø, og at alle kjente hverandre godt. Dette har man nok mistet på veien, både pga. størrelsen og måten vi gjør ting på. Men faglig sett er det ingen tvil om at det er bedre nå.

Du har skrevet flere bøker?

En engelsk venninne av meg ble bedt om å skrive en liten bok for *Longman Publishing* om engelsk for begynnere; den skulle være henvendt til middelhavsområdet, hvor de hadde masse dårlige språkskoler med dårlig kvalifiserte lærere. Hun var villig til å påta seg oppgaven hvis hun fikk meg med. Så jeg begynte å skrive sammen med henne. Vi fortsatte samarbeidet og ble engasjert av Aschehoug, der jeg skrev lærebøker for mellomtrinnet, frem til 6.-7. årstrinn. Så skrev jeg etter hvert også en bok om fagdidaktikk.

Ditt institusjonspolitiske engasjement handlet mye om fusjonen med Universitetet i Tromsø (UiT)?

Som rektor ved Høgskolen i Tromsø så jeg klart at både Høgskolen og Universitetet var relativt små institusjoner som begge lå på en liten øy. Det er et lite universitet, meget lite egentlig, og en middels stor høgskole som har beslektede tilbud eller tilbud med grenseflater mot hverandre. Og universitetene og høgskolene er jo blitt stadig mer lik hverandre.

Som rektor begynte jeg å se behovet for styrket kontakt med UiT. Rektor Tove Bull og universitetsdirektør Harald Overvaag tok kontakt med oss i høgskoleledelsen. At det var Universitetet som tok dette initiativet, gjorde at jeg trygt kunne hevde rundt i høgskolemiljøene at det var vi fra høgskolesida som var blitt invitert til samarbeid av Universitetet. For det er ikke til å komme forbi at vi er mindre og har mindre status. Det er nok riktig å si at fusjonen har vært styrt ovenfra. Det har så definitivt ikke dreid seg om noen grasrotbevegelse.

Ved Høgskolen har nok innstillingen til fusjonen vært blandet, men noen miljøer, særlig Avdeling for kunstfag, har hele tiden villet være ved Universitetet. Utvalget som arbeidet fram rapporten *Venner for livet*, ble nedsatt i min rektortid. Professor Einar Niemi ved UiT var leder for dette utvalget, og Øystein Aspaas spilte en sentral rolle fra vår side. Utvalget konkluderte med å foreslå at de to institusjonene slo seg sammen. Forslaget møtte ikke den store begeistring fra en ny universitetsledelse med Jarle Aarbakke i spissen, som da hadde overtatt etter Tove Bull.

Kort tid etter at direktøren og jeg hadde snakket med universitetsledelsen om muligheten for fusjon, var det møte i Det norske høgskolerådet.

(Dette er senere sammenslått med Universitetsrådet til Universitets- og høgskolerådet.) Der var Knut Brautaset leder og jeg nestleder. Jeg husker han kontaktet meg ved frokostbordet for å fortelle meg at han syntes tanken om fusjon i Tromsø var til de grader interessant. Jeg fikk faktisk svært mange andre positive reaksjoner. Det har vist seg etterpå at man har tenkt i lignende baner landet rundt – et fellesmiljø rundt Mjøsa, i Viken, et utvidet vestlandssamarbeid og også tanker om omstruktureringer i Midt-Norge.

Mange var misfornøyde med fusjonen mellom de fire høgskolene i Tromsø i 1994. Den ble jo utvilsomt tredd ned over hodet på oss. Jeg syntes ikke noe om den, jeg heller, blant annet fordi det var vanskelig å se noen faglig gevinst. Denne fusjonen var definitivt verken faglig begrunnet eller lokalt initiert. Påstanden fra departementet om at man skulle slå sammen høgskoler på grunn av regionale behov, var det rene sludder. Nesten ingen av oss på høyskolene ønsket dette, for vi så egentlig ikke vitsen med det. Gradvis har det gått opp for meg at departementets fusjonsiver nok var motivert av et ønske om å slippe unna en del av ansvaret for høyere utdanning. De ville overføre mer av budsjettansvar, personalansvar og lignende til de nye høgskolene. På den måten ville departementet få frigjort tid til å kunne ta hand om mer overordnede oppgaver. Det er en forklaring jeg skjønner godt, men som de ikke gikk ut med den gangen. Nå har det senere vist seg at vel ville departementet at de nye høgskolene skulle overta ansvar for flere arbeidskrevende og vanskelige oppgaver. Men samtidig erfarte vi at departementet likevel fryktelig gjerne ville dirigere. Og så kom til alt overmål Stortinget inn og ga seg til å diskutere filleting om for eksempel lærerutdanningen. Det er helt utrolig.

Uansett mitt positive syn på den forestående fusjonen mellom Høgskolen og UiT, legger jeg ikke skjul på at jeg ikke misunner de ansatte ved det nye Universitetet i de første par årene. Det er fordi jeg vet at det å slå sammen slike institusjoner, selv om det er mer av frivillighet i dette tilfellet enn det var i 1994, medfører et forferdelig stort arbeid. Jeg synes særlig synd på de som holder på med den administrative delen av prosessen, for de har en virkelig tung tid foran seg. I en slik prosess er det selvsagt også fritt fram for alle de som har stor glede av å klage. Folk i akademia er fryktelig glad i å diskutere. De elsker å finne drepende uttrykk for sin misnøye. De uttrykker sin irritasjon raskt og uavbrutt gjennom epost og andre kanaler.

Så gjelder det for all del å få prinsipper og retningslinjer for budsjettfordeling snarest mulig på plass. Det tror jeg er det aller viktigste, og det vil være et fandens arbeid på en så stor institusjon. Det var det som

skapte mest bråk ved fusjonen av de fire høyskolene på Tromsøya. De ansatte protesterte ikke ved å gå i fakkeltog, men det var like før. Det var masse skrik og skrål. Man måtte ta noen grep, som å overføre litt fra en avdeling til en annen. Så laget de som protesterte, søylediagrammer og presenterte bare den øverste delen av søylediagrammet, sånn at det så ut som det var kjempestore forskjeller mellom avdelingene. På lærerutdanningen var de særdeles dyktige til dette. Her fortjener Britt Elin Steinveg, som nå er direktør, men var økonomisjef da fusjonsprosessen foregikk, en stjerne i boken. Hun var ikke redd. Hun presenterte ufortrødent for avdelingene forslag etter forslag som utløste diskusjoner og krangel fram og tilbake. Etter om lag to år hadde vi et budsjettfordelingssystem på plass som det var rimelig enighet om. Penger og stillinger forstår alle. Derfor er det viktig med tydelige og gode presentasjoner av og forklaringer på hvorfor ressursfordelinga er som den er. Det blir ikke noe av utspill om faglige muligheter og utfordringer, om de er aldri så morsomme og spennende, hvis de ikke relateres til den økonomiske virkeligheten. I hvert fall er det min erfaring at vi ikke begynner å senke skuldrene før økonomiske fordelingsnøkler som har allmenn tilslutning, er på plass.

Det kan være en viss engstelse blant de som kommer fra Høgskolen for at de skal komme til kort rent faglig i forhold til kolleger fra Universitetet. Det er ikke få på Høgskolen som har brukt år på å oppnå lektor-kompetanse, oftest kombinert med jobb. Derfor må de nye kollegene fra Universitetet har vett til å behandle fagfolkene fra Høgskolen med respekt, ikke minst for den omfattende kompetansen de besitter som ikke gir forskningsmessig uttelling. Men til tross for slike skjær i sjøen, ser jeg denne fusjonen som helt naturlig.

Mer om engelskundervisning?

Da vi hadde fått klarsignal for å gå i gang med en årsenhet i engelsk, ble Britt Jakobsen og Gerd Bjørhovde tilsatt i tillegg til meg. Vi hadde et godt, utfordrende og morsomt samarbeid. Det var forferdelig dårlige arbeidsvilkår rent fysisk borte på lærerutdanningen, det var egentlig helt grusomt. Man satt stuet tett samme – hvis man i det hele tatt hadde noe arbeidsrom. For eksempel hadde vi en telefonkiosk som skulle dekke behovet for et femtitalls lærere. Kom du inn på kontoret og spurte etter binders, ville fru Skog vite hvor mange vi trengte.

Siden dette tross alt var en lærerskole, måtte vi trekke metodikk-opplæring inn i undervisningen. Dette viste seg merkelig nok å være relativt nytt. Vi gjorde ellers stort sett akkurat som vi ville. Vi fikk så og så mange timer, som vi delte mellom oss. «Du tar det og du tar det, ja –

men jeg vil helst ha det. Ja, sånn gjør vi det». Så var vi så heldige å ha et felles arbeidsrom i to år. Vi diskuterte hele tiden. De er ikke skårne for tungebåndet noen av de andre to, og jeg var jo med, jeg også. Det var diskusjoner nærmest døgnet rundt. Det var veldig gøy. Studentene var nok litt forsøkskaniner, men jeg tror de oppfattet at vi lærere hadde det morsomt. Vi fikk en god start, ikke minst fordi jeg fikk aksept for at en stor del av kurset skulle være det som den gang het metodikk, nå fagdidaktikk. Men de to andre sluttet etter to år. Britt dro tilbake til Kongsbakken videregående skole, der hun senere ble rektor. Gerd tok imot stilling på Universitetet. Til å erstatte disse to kom Jon Haakstad og Halvard Nordmo. Jon, Halvard og jeg har hatt et svært godt samarbeid, ikke minst fordi vi har hatt våre spesielle områder. Når Jon og jeg hadde et felles emne, for eksempel «Immigration», tok han kulturkunnskapen, mens jeg fant skjønnlitteratur som passet til. Vi hadde egentlig et usedvanlig godt samarbeid og kranget aldri om noen verdens ting.

Det var et lykketreff at vi tre engelsklærere gikk så godt sammen på alle måter og hadde et svært avslappet forhold til hverandre. Vi opptrådte samlet overfor studentene, ikke minst når vi hadde evalueringer. Så møtte vi studentene etter vår evaluering og snakket om hva vi hadde oppfattet av hva de syntes og hva vi syntes, og hvorfor vi gjorde det vi gjorde. Studentene vil gjerne bestemme selv, men på den annen side ser vi at de setter stor pris på klare tilbakemeldinger fra lærerhold. Vi tre lærere kunne referere til hverandre på en hyggelig måte. Aldri kastet vi skitt eller baktalte hverandre slik det dessverre forekom innen andre fag. Å kunne dyrke et faglig fellesskap tror jeg er usedvanlig viktig. Vi ble også kjent med andre engelsklærere rundt om i landet. Det har skjedd mye med engelskfaget og med studentene siden jeg kom hit i 1965. Den gangen hadde svært mange av studentene, især de som begynte på fireårig linje, ytterst mangelfulle ferdigheter i faget.

Hva med forholdet til Universitetet?

Mange av de som hadde tatt årsenheter hos oss, fortsatte sine engelskstudier på Universitetet. Den gangen var reglene for opptak til UiT strenge; mye strengere enn for eksempel ved Universitetet i Bergen. Dette gjorde at enhver student som hadde tatt årsenhet hos oss, måtte søke Universitetet om å bli tatt opp på mellomfag der – skriftlig og med vedlegg av pensumlister. Jeg tok kontakt med Universitetet og ba dem gjøre et vedtak som bare skulle gjelde for oss. Da vedtok Institutt for språk og litteratur at våre studenter skulle få slippe inn på mellomfag uten å måtte søke med vedlegg av pensumlister. Det var jo et styr hver gang vi skulle kopiere opp disse listene og dessuten dokumentere at den og den hadde vært med på det og det.

Kunstakademi.

En ting som jeg er svært fornøyd med som rektor, var at vi startet arbeidet for et kunstakademi. Det er jeg glad for. Ja, jeg synes rett og slett det er supert. Jeg håper det går bra med akademiet, for det trengs.

Du har også vært politisk aktiv?

Joda. Det var mest i 1970-årene, i Sosialistisk Folkeparti (senere SV). Jeg var sekretær i Tromsø SV og såkalt politisk sekretær i fylket. Det var gøy. Jeg var uerfaren, men der var det også slik at hvis du bare ikke var for «kørka», så kunne du bli valgt. Nå var det jo ikke alltid så greit for søringer, da. Når jeg kom som fylkessekretær til Storfjord, skulle jeg nok helst ikke vært en ung dame fra Oslo. Men de var greie. Alt dette styret med marxist-leninistene gjorde at det ikke var så greit å være SV-er. Det ble litt mye. For det var sånn på den tiden at den beste SV-er var den som gikk på flest møter. Det ble for mye for meg. Hadde små unger, jobben og en del andre verv som krevde sitt. Så jeg orket ikke mer. Men jeg har interessert meg for politikk hele tiden. Jeg holdt på i den tiden da man skulle slå SF sammen med AIK (Arbeiderbevegelsens informasjonskomité/Demokratiske Sosialister) og NKP (Norges kommunistiske parti). Jeg deltok på noen av diskusjonene nede på bygningsarbeidernes hus i Tromsø. Det var et svært ukoselig rom med sterkt røde gardiner, selvfølgelig. Og så hang det et bilde av Lenin mellom to vinduer. Det bildet hang på en måte med en snor bak. Det fikk det til å virke som om han satt og bøyde seg litt framover. Du vet jo hvordan Lenin så ut med sine kalde øyne. Vi satt rundt et bord, og Lenin hang over oss og så på oss med strenge øyne.

Det er jo noen år siden du sluttet som rektor og dere flyttet sørover?

Vi flyttet fordi vi fant ut at det var best å flytte før vi måtte gå med rullator. (Min mann) Stein hadde gått av. Jeg var formelt tilsatt ved Høgskolen i Tromsø, men var utlånt til departementet fordi vi skulle lage en ny plan for lærerutdanning. Å få oppleve departementet fra innsiden, eller fra den andre siden, gjennom å arbeide der, var veldig interessant. Jeg har stor respekt for mange av dem som jobber der. Ikke for alle, men for mange. Og de jobber hardt.

Til slutt.

Fusjonen mellom Universitetet og Høgskolen i Tromsø er jeg glad for. Og fra arbeidet i departementet er undervisningsdosenten min «baby». Jeg sa til Borghild Abusland, leder for fagseksjonen, at jeg syntes det var synd førstelektorer ikke kunne komme videre til et neste steg i sin faglige karriere. Hun var enig med meg i at det burde være et trinn over det.

Jeg laget et notat om spørsmålet som ekspedisjonssjef (Jan S.) Levy stilte seg temmelig avvisende til. Men så var jeg så heldig at statssekretær Bjørn Haugstad syntes det var en veldig god idé. Han solgte den inn til Kristin Clemet. Så undervisningsdosenten, den er min. Jeg tenkte ikke bare på den som en mulighet for de som kvalifiserer seg fra førstelektor; den skulle også gi en utvidet mulighet til å få inn folk utenfra.